

Datacentrene – at finde bremserne på techindustriens brændstofeskalerende digitaliseringstog

Caroline Anna Salling

Hvis vi vil tage affære på klimaforandringerne, må vi kradse i de magtsystemer, vi er fanget i. Magtens figur i de hjemlige omgivelser, hvor vi kender krogenes vinkel og tapetets mønster bedst. For den danske stat er sovset godt og grundigt ind i techindustriens brændstoftunge, stadigt fartforøgende, grænseløst udnyttende, USA-importerede digitaliseringskultur. Vi kan starte med at gnide den fine konsulentfabrikerede, bæredygtighedsrapporterende indpakningsfolie af dens fabrikker. Datacentrene.

I 2017 befandt jeg mig under den bidende vinter i North Dakotas steppelandskab. Min studiekammerat og jeg var fløjet den lange vej, og jeg havde kørt et døgn gennem en storm i en lejet Jeep. Vejens afgrænsning mellem asfalt og prærie var knap til at se for sne. Vi havde indlogeret os på den eneste beværtning i miles omkreds. Kasinohotellet ved navn 'Prairie Knights' ejes af Standing Rock Sioux-stammens administrative enhed og fungerer som indtægtskilde for den pressede lokaløkonomi for at støtte det oprindelige folks muligheder for selvstændige aktiviteter. I hotelshoppen kunne turisterne forkøbe sig i gnistrende polyestertæpper med stammeprint og drømmefangere i plastic.

Jeg ville lave mit første antropologiske feltarbejde udenfor Danmark og fik fondsmidler dertil. Det var netop den tid, hvor den lokale befolkning i Standing Rock organiserede, hvad der blev en verdenskendt modstandsbevægelse. Folk rejste dertil fra resten af USA og mange andre steder i verden. Andre oprindelige grupper, fx same-folk, tog også den lange vej for at bosætte sig i en midlertidig lejr mod olierørledningen Dakota Access Pipeline. Den daværende præsident Barack Obama og resten af regeringen fastholdt stædigt, at infrastrukturen skulle bygges, så

oliefelterne i det nordvestlige North Dakota kunne forbindes med olieindustriens hovedkvarter Patoka i Illinois og landets olieøkonomiske udvikling dermed understøttes.

Det var en noget så energitung rejse for at lære om og deltage i aktivismen mod fossil brændstof-infrastruktur og i de lokales arbejde. Såsom at organisere alternativer, bygge vedvarende energi og udvikle sociale bevægelser. Vi deltog i aktiviteter i lejren og protesterede i det enorme demonstrationsoptog, da vi var tilbage i Washington, DC. Vi var alene med de oprindelige lokalpolitikere på administrationskontoret i Standing Rock, men vi var garanteret ikke de første med forskningsinteresse, der var troppet op med irriterende pinligt forsimplede spørgsmål. Efter en rum tid med høflige svar på vores naive interesse, spurgte en af de ældre ledere, en person man kunne være tilbøjelig til at kalde en høvding: "Hvad laver I her? Hvorfor opsøger I ikke det derhjemme, som er med til at gøre, at vi er endt i denne her situation?"

Fra da af har jeg rettet min opmærksomhed mod kernen af energisystemerne, energiindustrien og en nyere industri, som til forveksling ligner olieindustrien i sin karakter. Indenfor forskningen har man senest diskuteret, i hvilken grad det faktisk giver mening at forstå data som den nye olie, ligesom man engang i 1970'erne begyndte at kalde olie for det nye guld.

Techindustrien ligner olieindustrien, fordi den har udviklet en vare, data, der hurtigt kom til at dominere verdensmarkedet, og fordi dens ledere dernæst fik enorm politisk indflydelse. Olieproduktion er lig med magt. Det er data også. Men data erstatter ikke olieproduktionen. Ligesom den heller ikke erstatter den ofte kul- og oliebaseerede minedrift efter fx guld, silicium, lithium og de andre halvt hundrede mineraler og metaller. Den er snarere med til at vedligeholde både udvindingen af fossile brændstoffer og minedriften efter sjældne jordarter.

Data befinder sig ikke i en immateriel sky. Det kunne techindustriens ledere nok ellers ønske sig, at det gennemsnitlige 'vi' blev ved at forestille

sig. Data produceres i stadigt voksende datacentre, der bruger enorme mængder elektricitet. Blandt andet fra de store energinet, der stadig er baseret på kul, olie, gas, atomkraft, forbrændt plastaffald og træ, selvom mængden af energikilder, som vindmøller og solceller, stadig er under udvikling. Netop den historisk usete hastighed i den eksponentielle udvikling af energiforbrug, som datacentrene står for, er med til at gøre forøgelsen af solcelle- og vindmøllebaseret energiforbrug mere besværlig.

I 2020 stod jeg i et nyligt konverteret mark-til-industriområde i udkanten af Odense. Et datacenter var bygget her til at tjene virksomheden Facebook. Jeg var begyndt på arbejdet til min ph.d.-afhandling om relationerne og konsekvenserne ved de nye og tiltagende forbindelser mellem energisystemer og techvirksomheder. Hvad der ligger bagved de dyre konsulentrapporter om bæredygtighed og løfterne kan opsummeres i fire realiteter:

1. Datacentre bruger enorme mængder materialer og energi.

Det Internationale Energiagentur har regnet på forskellige fremtidsscenarier, hvor datacentre globalt kan ende med at forbruge alt i mellem 2 og 4,4% af elektricitet globalt.ⁱ Det er meget. Fx blev der i 2023 globalt brugt 4% af al elektricitet på landbrug og transport samlet. I Danmark er den samlede andel højere. Vi har ikke gode nok tal på datacentrenes forbrug. Det skyldes blandt andet, at techgiganterne har lavet succesfuldt lobbyarbejde i EU, sådan at data om deres energi- og vandforbrug ikke deles offentligt, hvilket organisationen Corporate Observatory Europe beviste i april 2026.ⁱⁱ Allerede i 2019 udtalte Klimarådet, at bare et enkelt datacenter bruger omkring 4% af det samlede danske elforbrug.

Mange datacentre bruger også dieselgeneratorer og gasturbiner. Et datacenterprojekt i hidtil uset størrelse for Danmark i Holbæk Kommune er i 2026 fx projekteret til at bruge gasturbiner 4,7 måneder af året, hvor elnettet ikke kan følge med i datacenterets energiforbrug.ⁱⁱⁱ På grund af den hastige udvikling af datacentre bygges også flere og flere datacentre med

primær egenforsyning fra fossile brændstoffer og atomkraft. Og så er der selvfølgelig den tiltagende primært fossilt brændstof-baserede minedrift efter sjældne jordarter til fx produktion af servere og mikrochips.

2. Datacenterindustriens grønne løfter kendetegnes ved overdrivelse og greenwashing.

En grøn ressource bliver datacentrene aldrig. Det er praktisk talt umuligt at opgøre datacentrenes konsekvenser i drivhusgasudledninger, da de altid vil gemmes bagved realitetsforklædende investeringsaftaler.^{iv}

Techindustrien investerer i elkøbsaftaler for vindmøller og solceller med henblik på at dokumentere, at de bruger grøn strøm. Det sker også, selvom energiprojekterne ligger helt andre steder. Det er et problem, fordi det betyder, at de med den største tegnebog kan købe sig til at sige, at de er klimaneutrale.^v Datacentre gentrificerer energisystemer ved at beslaglægge energinettet, udvikle det til egne behov og optage de vindmølle- og solcellerprojekter, som det bliver sværere og sværere at finde plads til i lokalområderne. Det betyder, at det er svært at udfase fossile brændstoffer fra andre industrier og systemer, fx fjernvarme.^{vi} Techindustrien reklamerer desuden med, at den bidrager til grøn omstilling ved at levere fjernvarme. Men fordi serverluft er mere lunken end varm, er det nødvendigt at bruge energikrævende varmepumper for at tilpasse varmen til fjernvarmesystemer.^{vii}

I 2025 stod techindustrien for 40% af private elkøbsaftaler. Det betyder, at techindustrien på globalt plan har de bedste vilkår for at kunne dokumentere en mindre effekt på klimaforandringerne, selvom industrien på verdensplan er den sektor, der har den største vækst i energiforbrug.

3. Bremsede datacenterprojekter medfører ikke nødvendigvis, at projekterne bare bygges andre steder.

I olie- og gasindustrien er det velkendt, at det er udbud, der driver efterspørgsel, og ikke omvendt.^{viii} Med andre ord er udviklingen af

datacentre med til at skabe nye niveauer og former for dataproduktion. Data bliver først produceret, når fabrikkerne er der. Der findes hverken systematisk dokumentation for eller eksempler på, at datacenterprojekter, der mislykkes eller aflyses af forskellige årsager, fører til, at de bliver bygget et andet sted.

4. Digitaliseringen er et brændstoftungt tog, men det er ikke fuldautomatiseret og ubremseligt.

Techindustriens omfattende digitaliseringsaktiviteter er ikke en ustoppelig flodbølge. I stedet er techindustriens dominerende digitalisering nok et tog, man både kan springe eller stige af, lige så vel som bremse. Man kan i hvert fald stoppe med at lægge specialtilpassede skinner til dette tog. Det har man gjort i Danmark siden start 2010'erne gennem initiativer som fx udenrigsministeriets kontor 'Invest in Denmark', hvor man aktivt inviterede Silicon Valley hertil, samt i offentlige samarbejder med techvirksomheder om digital opkvalificering af arbejdsstyrken.

Ifølge Ingeniørforeningen IDA blev 81% af datacenterkapacitet på dansk jord i 2026 brugt af amerikanske techvirksomheder. Derfor er det nødvendigt at forholde sig til, at der indtil videre har været ganske mange danske chauffører på disse toge. For dem er det nok sværere at springe af eller deltage i at trække nødbremsen.

Vi kan også omlægge køreplanerne. Eller sætte afspærringer op. Flere og flere borgere får endda lyst til at lægge noget, der kunne forveksles med dynamit på skinnerne. Det ses i lande som USA og Holland med tiltagende protester. Utilfredshed med datacenterudviklingen grundet i lokal vandmangel, vandforurening, elmangel, elprisstigninger, klimaeskalerting, udemokratiske beslutningsprocesser, forfordeling til den økonomiske elite og deres datafabrikker og så videre ligger til grund for demonstrationer og aktioner mod lokalpolitikere og virksomhedsledere.

Når techvirksomhederne bygger et nyt tog – AI-toget – kan vi også vælge slet ikke at stige på. Ifølge Gallup var 7 ud af 10 amerikanere i 2026 imod, at der bygges AI-datacentre i deres nærområde.^{ix}

Disse fire realiteter angående datacenterudviklingen er få i den samlede mængde af årsager til, hvorfor den dominerende techindustri ikke kan hjælpe os med at overkomme menneskehedens store udfordringer. Heldidgvis skaber folk allerede materialereducerende og mindre udnyttende infrastruktur, bygger kooperativer, hvor kun dét, der er behov for bruges, og hjælper hinanden med at lægge skinner til liv, hvor digital teknologi indgår i mængder og former, der ikke bidrager til at eskalere klimaforandringerne.

Men lige så længe vi accepterer den digitaløkonomiske dominans og techindustrielle brændstofeskalerer, vil der bygges nye olierørledninger og åbnes flere udvindingsfelter. Ønsket om at besværliggøre en sådan udvikling, fordi den blandt andet forværrer klimaforandringerne, kræver mangfoldige inspirationskilder, samarbejder og metoder.

Fx vil jeg fortsat erindre Standing Rock Sioux-folket, der på pragmatisk vis forstår at leve i skallen af det gamle, dominerende samfund, at tage turisternes penge på kasinoet og bruge dem til lokale fornødenheder, mens de materialiserer et kollektivt nej. At sætte sig i vejen med kroppe og telte. At kultivere fællesskab om at bremse, omlægge, besværliggøre, synliggøre maskinens omfattende konsekvenser og mulighederne for, at udvikling kan se helt anderledes ud.

ⁱ<https://www.iea.org/reports/energy-and-ai>

ⁱⁱ<https://corporateeurope.org/en/2026/04/copy-paste-govern>

ⁱⁱⁱJævnfør gruppen Grønt Holbæks aktindsigt i den kommunale behandlingsproces.

^{iv}<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9783110745641-005/html>

^v<https://borsen.dk/nyheder/opinion/det-er-ren-fiktion-nar-tech-giganter-praler-af-100-pct-gron-strom>

^{vi}<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15487733.2021.1901428>

^{vii}<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629624000604?via%3Dihub>

^{viii}<https://www.ft.com/content/5ba8caec-61d3-4aa9-a877-9b200ef4b5b0?syn-25a6b1a6>

^{ix}<https://news.gallup.com/poll/709772/americans-oppose-data-centers-area.aspx>